

ВИВЧЕННЯ ПОЛІТИЧНОГО ОБРАЗУ РЕГІОНУ В ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИЦІ ПОЛІТИЧНОЇ РЕГІОНАЛІСТИКИ

Формування політичного образу регіону є складним процесом. Цей компонент складає основу прикладних досліджень політичної регіоналістики як модерного наукового напрямку. Пропонується стаття аналізує теоретичні аспекти політичної локалізації на прикладі Закарпаття.

Ключові слова: регіон, політичний образ, політична регіоналістика, Закарпаття.

Tokar M. The Region Political Character Investigation in the Theory and Practice of the Political Regionalistics. The forming of the political character of the region is rather complicated process. Its components form the basis of the scientific and research space of the political regionalistics as the modern scientific direction. The theoretical measuring of the political locality on the example of Transkarpatia are analysed in this article.

Key words: region, the political character, the political regionalistics, Transkarpatia.

Токар М. Изучение политического образа региона в теории и практике политической регионалистики. Формирование политического образа региона – сложный процесс. Этот компонент составляет основу практических исследований политической регионалистики как современного научного направления. Данная статья анализирует теоретические аспекты политической локализации на примере Закарпатья.

Ключевые слова: регион, политический образ, политическая регионалистика, Закарпатье.

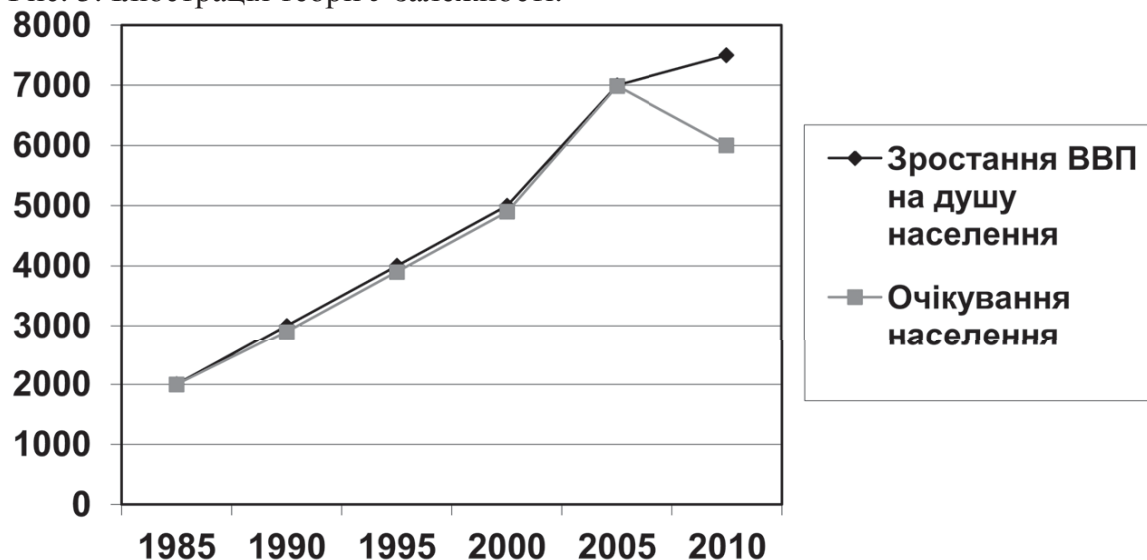
Постановка проблеми. Формування регіонів – складний історичний процес. Упродовж багатьох десятиліть українські землі входили до складу різних державно-політичних утворень, а відтак у їхніх територіальних межах вибудовувалися різноманітні адміністративно-територіальні означення, формувалася різний імідж політичного регіону. Тому, з часу становлення сучасної незалежної України статус регіонів виплеканий багатьма чинниками, серед яких головними є історико-політичні традиції, сегмент політичної культури та політичної самосвідомості місцевого населення. Особливо це відчутно в західноукраїнському ареалі. Саме тут найхарактернішою рисою є самоусвідомлення місцевим населенням «окремшеності» регіональних інтересів. Створення соціокультурної та історико-традиційної єдності регіонального соціуму є першою ознакою формування регіону. А специфічні політичні інтереси формують зі звичайного територіального (географічного) окреслення політичний регіон зі своїми місцевими політичними інститутами.

Аналіз досліджень. Питання формування політичного образу та іміджу регіону – це наразі новий сегмент наукових пошуків у вітчизняній політичній науці, незважаючи на значний потенціал досліджень регіональних політичних явищ і процесів. Більших успіхів у цьому плані досягнуто у Росії, де функціонують цілі напрями та школи вивчення проблем політичної регіоналістики. У нашому дослідженні ми послуговуємося теоретичними розробками кращих, на наш погляд, представників модерного політичного напрямку, серед яких В. Гельман [1], М. Медведєв [2], Р. Туровський [5]. У своїх ґрунтовних працях дослідники значну увагу відводять проблемам вивчення політичного образу регіону, його складовим та характерним особливостям.

5. Індекс сприйняття корупції [Електронний ресурс] // Вікіпедія. – Режим доступу:http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%86%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D1%81_%D1%81%D0%BF%D1%80%D0%B8%D0%B9%D0%BD%D1%8F%D1%82%D1%82%D1%8F_%D0%BA%D0%BE%D1%80%D1%83%D0%BF%D1%86%D1%96%D1%97
6. Машика Ю. В. Стан та проблеми безробіття в Україні [Електронний ресурс] / Ю. В. Машика, О. І. Бобруйко. – Режим доступу : [file:///C:/Users/Ivan/Downloads/ecpros_2013_74_15%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/Ivan/Downloads/ecpros_2013_74_15%20(2).pdf)
7. Соскін О. Революція в Україні : Аналіз причин і можливі наслідки [Електронний ресурс] / Олег Соскін. – Режим доступу : <http://news.chortkiv.net.ua/revolyutsiya-v-ukrajini-analiz-prychyn-i-mozhlyvi-naslidky-oleh-soskin/>
8. Шведа Ю. Революція Гідності у контексті загальної теорії соціальних революцій [Електронний ресурс] / Юрій Шведа. – Режим доступу : http://zaxid.net/news/showNews.do?revolyutsiya_gidnosti_u_konteksti_zagalnoyi_teoriyi_sotsialnih_revolyutsiy&objectId=1301345
9. Юлдашев О. Помаранчева революція : уроки владі [Електронний ресурс] / Олексій Юлдашев. – Режим доступу : <http://www.personal.in.ua/article.php?ida=93>
10. Turchin P. Wealth and Democracy in Ukraine II [Електронний ресурс] / P. Turchin. – Режим доступу : <http://socialevolutionforum.com/2014/03/18/wealth-and-democracy-in-ukraine-ii/>

Статтю подано до редакції 17.06.2014 р.

Рис. 5. Ілюстрація теорії J-залежності.

Таким чином, використання в якості методології аналізу теорії Дж. Девіса, дозволяє пояснити революції в Україні та дати їм логічне пояснення. Економічне зростання в 2004 р. на фоні погіршення ситуації з корупцією призвело до формування протесту в середовищі українців. Таким чином, відбувся різкий розрив між очікуваннями населення та реальною ситуацією в країні. Формальним приводом до соціального вибуху слугували масові фальсифікації на президентських виборах 2004 р.

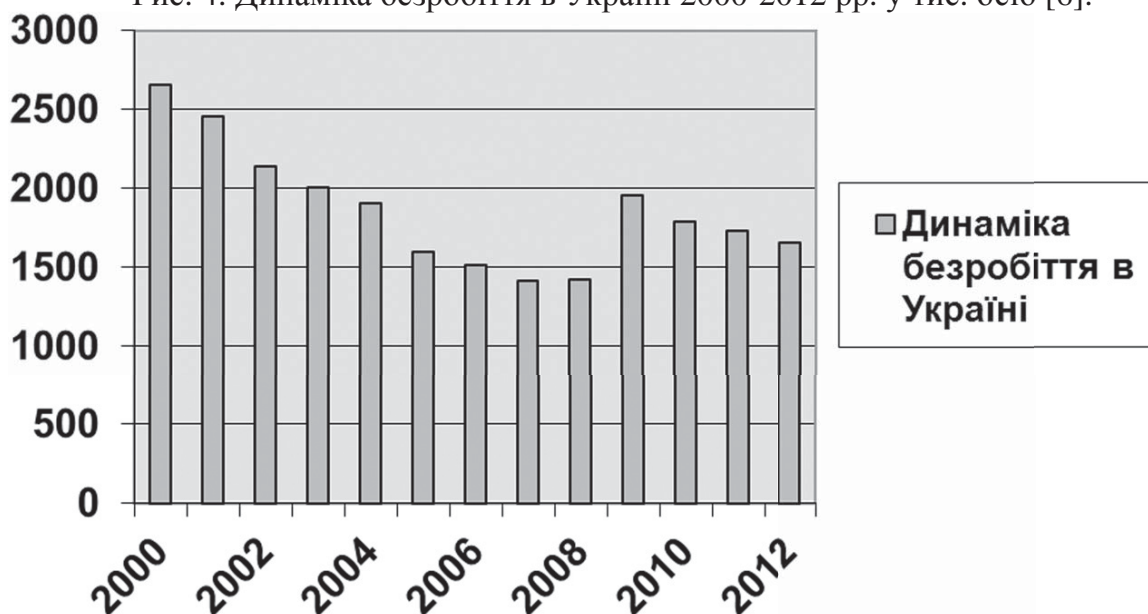
В запропоновану концепцію цілком вписується й ситуація 2013 р. Нагадаємо, що В. Янукович розпочав безпрецедентну кампанію по інтеграції України до ЄС, створивши надзвичайно високі очікування в українців. Різка відмова від підписання угоди про асоціацію призвела до різкого розриву між очікуваннями громадян та політичним курсом країни. Це й стало причиною соціального вибуху, який переріс в революцію.

Таким чином, аналіз революцій в Україні свідчить, що вони відбувалися на фоні економічного зростання. Відтак теза про економічні проблеми як причину революції не знаходить свого підтвердження. Загалом можна відмітити, що Помаранчева революція та Революція Гідності відбувалися на фоні економічного зростання, зменшення безробіття та зростання заробітної плати. Натомість в обох випадках ми маємо спільну рису – різкий розрив між очікуваннями населення та політикою в державі, що й призвело до масових протестів, які переросли в революцію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Балакирева О. Н. Взаимосвязь экономического неравенства, социального отторжения и социальной мобильности [Електронний ресурс] / О. Н. Балакирева, А. М. Ноур. – Режим доступу : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&Z21ID=&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/ekukrr_2012_8_10.pdf
2. Бова А. Transparency International : индекс сприйняття корупції [Електронний ресурс] / Андрій Бова. – Режим доступу : <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=1&n=22&c=229>
3. Висоцький О. Ю. «Помаранчева» революція як зміна парадигм легітимізаційної політики української влади // Гуманітарний журнал. – Д., 2004. – № 3 (23). – С. 95–101.
4. Ігнатова О. М. Статистична оцінка доходів населення України [Електронний ресурс] / О. М. Ігнатова, Т. В. Стародубцева, М. В. Тарасенко. – Режим доступу : <http://www.1plus1.ua/online>

Рис. 4. Динаміка безробіття в Україні 2000-2012 рр. у тис. осіб [6].

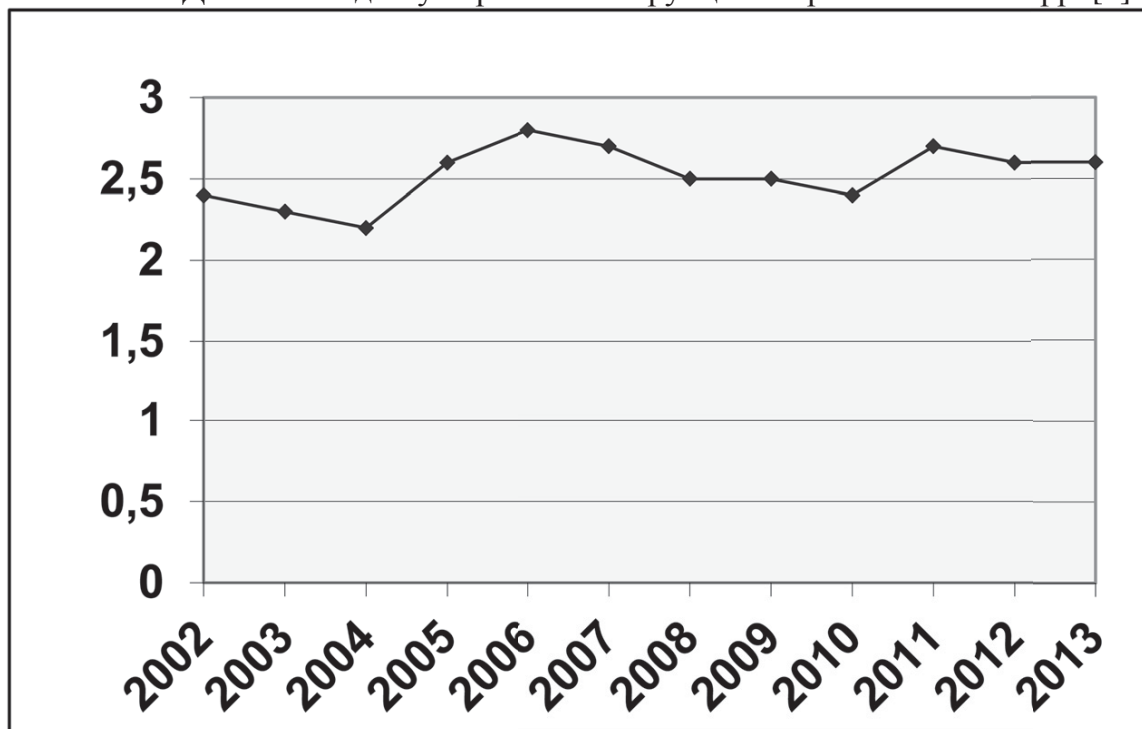

Популярна на сьогоднішній день демографічна теорія революцій в Україні не може використовуватися, адже її основою є зростання населення, особливо молоді, що призводить до мальтузіанської пастки та соціальних вибухів. Цей фактор в ситуації з Україною не працює. На відміну від арабських держав, де спостерігався бейбі-бум, в Україні народжуваність дуже низька. Демографічна криза, яка почалася з кінця 80-х рр. ХХ ст. не дає можливості говорити про революції в Україні як бунт молодих. Тому один з головних постулатів демографічної теорії не знаходить свого підтвердження. Звичайно, ми не можемо відкидати того факту, що серед протестувальників переважали молоді люди, але їх кількість у структурі населення України й близько не така як у арабських країнах.

Тому, проаналізуємо причини революцій в Україні на основі теорії Дж. Девіса. Для пояснення насильницьких дій, він використовував два поняття – революція і бунт, хоча стисло визначення цих понять не запропонував. Тому в повному сенсі його теорія й не стала теорією революції, на кшталт теорії П. Сорокіна. Бунт (соціальний вибух) можна пояснити – як миттєвий вибух насильства, повстання спрямоване проти влади, в результаті якого може відбутися, або не відбутися революція. Загалом, революцію розуміють як переформатування соціальної структури суспільства, перебудову владних інститутів, або захоплення їх антиурядовими чинниками, не обов'язково опозицією.

Аналізуючи декілька класичних революцій, а також прихід до влади нацистів в Німеччині у 1933 р. та негритянські і студентські бунти 60-х рр. ХХ ст. у США, Дж. Девіс запропонував цікаву гіпотезу пояснення революції. Згідно його теорії, революція найбільш ймовірна тоді, коли тривалий період зростання очікувань та реального задоволення потреб змінюється коротким періодом різкого розчарування, протягом якого розрив між сподіваннями та реальними можливостями задоволення потреб поглиблюється і стає нестерпним. Якщо незадоволення (фрустрація) викликане діями уряду, то воно може проявитися в насильницьких діях у формі бунту, якщо ж незадоволення набуває крайньої форми і поширюється на все суспільство, то воно набуває ознак революції.

Рис. 3. Динаміка індексу сприйняття корупції в Україні 2002-2013 рр. [5].

Як видно з графіку індекс сприйняття корупції в Україні, за аналізований період, коливається між 2,3 та 2,8 балів. Це свідчить про високу корумпованість в Україні. Загалом наша країна посідає перше місце за корумпованістю серед європейських країн. На ілюстрації ми можемо побачити, що напередодні революційних подій ситуація з корупцією в Україні погіршувалася. Відтак, корумпованість ми можемо вважати одним з важливих факторів, який спричинив соціальний вибух, що переріс у революцію, але не єдиним.

Аналізуючи безробіття та його можливий вплив на революції, ми будемо використовувати офіційні дані. Тут не враховане заробітчанство, а отже ці цифри не будуть повною мірою відображати тенденції щодо безробіття в Україні. Вирахувати рівень заробітчанства майже неможливо, тому усі говорять про цю проблему, але реально мало хто може її точно врахувати через відсутність даних.

Заробітчанство, крім негативних наслідків про які ми наразі не говоритимемо, виконує для України позитивний вплив. Насамперед, воно дозволяє приховати реальну кількість безробітних. Частина з них є на заробітках, а отже не вказують себе як безробітні. Частково їх такими не враховує й українська статистика.

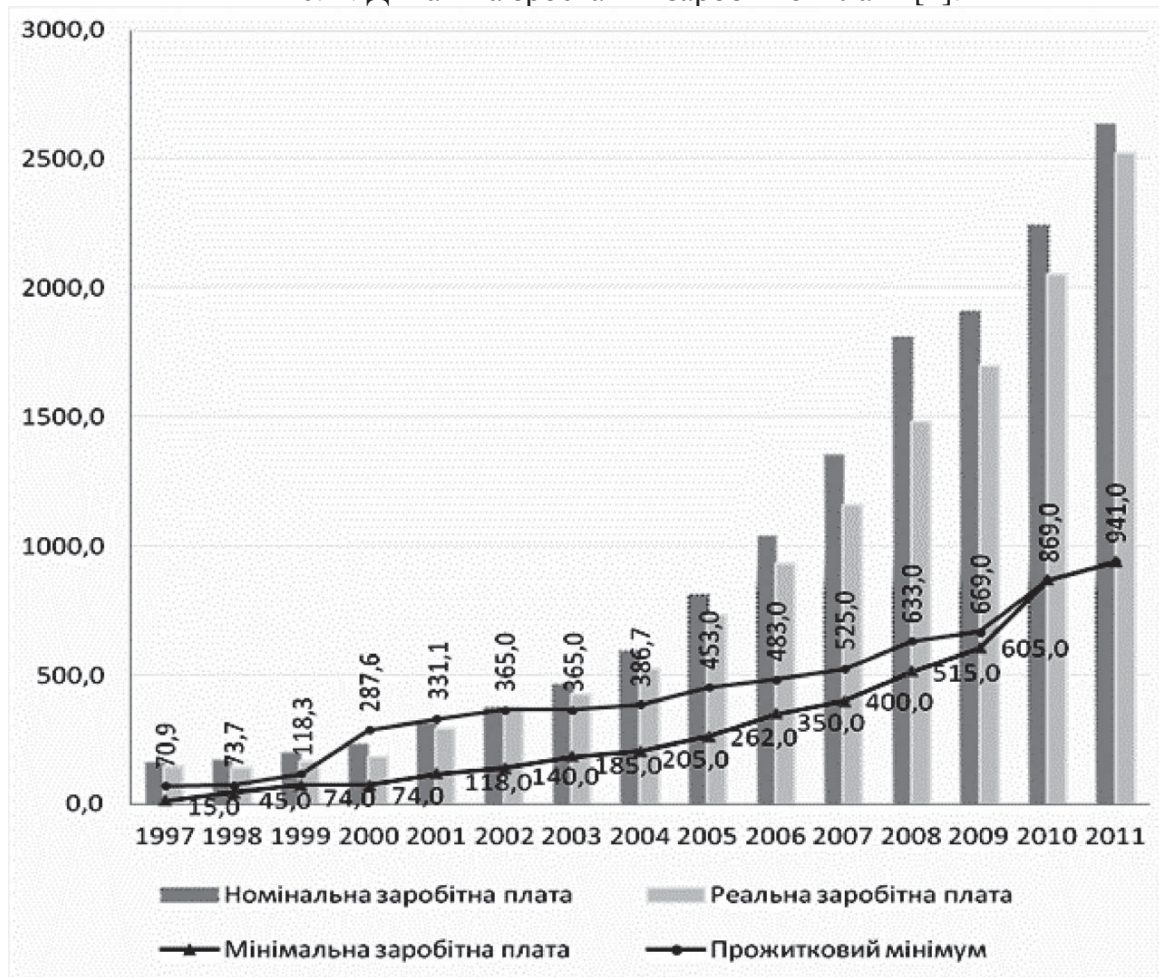
Заробітчанство суттєво підвищує рівень доходів українських сімей, а тому платоспроможність населення вища, ніж мав би дозволяти їх офіційний дохід.

Якщо ж враховувати дані графіка, то ми бачимо, що напередодні революцій кількість офіційних безробітних в Україні падала. Таким чином, можна стверджувати, що безробіття не могло бути причиною революції, оскільки, зайнятість населення зростала.

Таким чином, ми визначили, що економічні фактори не могли стати причиною революцій в Україні, адже вони відбувалися на тлі покращення економічної ситуації. Ми не можемо відкидати фактору корупції. Як показало наше дослідження, напередодні революцій спостерігалось погіршення ситуації з корупцією.

чених країнах зростання ВВП означає й автоматичне зростання соціальних стандартів. В Україні, як й в більшості країн світу, зростання ВВП не означає автоматичного зростання добробуту населення.

Рис. 2. Динаміка зростання заробітної плати [4].

Як ми можемо побачити з вказаної ілюстрації, революційні події відбувалися на фоні покращення життя населення. До 2002 р. рівень зростання мінімальної та реальної заробітних плат не перевищували прожитковий мінімум. Починаючи з 2003 р. вони перевищили його. Така ж динаміка спостерігається й в 2004 р. Тому вважати, що важке економічне становище стало причиною Помаранчевої революції ми не можемо.

Наведені вище дані підтверджують обґрунтованість тези про те, що зубожіння населення не є необхідною умовою революційних вибухів взагалі, і революцій останнього покоління особливо. Помаранчева революція відбувалася на фоні економічного зростання та покращення соціальних стандартів. Революція Гідності відбувалася на фоні незначного економічного зростання, але варто взяти до уваги той факт, що більшість країн світу все ще не подолали наслідки економічної кризи.

Аналізуючи явище корупції, мусимо визнати, що це надзвичайно серйозна проблема в Україні. Динаміка рейтингів Transparency International загалом свідчить про те, що проблема корупції меншою мірою сприймається в індустріально розвинених країнах Заходу [2]. І зрозуміло, адже бюрократія в цих країнах існує вже тривалий час, упродовж якого сформувалися відповідні традиції та законодавча база, а також механізми контролю громадянського суспільства над владою.